

Vær digital

– inddragelse af elever på mellemtrinnet

Til fagpersonen

Den hastige fremkomst af digitale medier, teknologier og onlineplatforme forandrer børn og unges måder at kommunikere og danne fællesskaber på. Mobiltelefonen er en konstant forbindelse til vennerne, som der i høj grad deles billeder og videoer med. Profiler på sociale medier er en del af identitetsdannelsen, og blogs og videostreamingkanaler spejler hverdagen og peger på nye trends. Næsten alle børn og unge benytter sig af de positive muligheder, som den digitale verden tilbyder. Styrken ved nettet er mulighederne for at skabe kontakt til andre, der har samme interesse, identitet eller udfordring, som man selv har. Det kan især være positivt, når det handler om personlige problemer, som man er for genert til at snakke ansigt til ansigt med andre om.

Sociale medier kan bidrage positivt til børn og unges identitetsdannelse, fordi de giver børn og unge mulighed for at reflektere over, hvem de er, når de ser på andre. De kan afprøve forskellige roller, identiteter og grænser. Børns, herunder også klassens og vennernes, fælles referencer flytter sig mere og mere ud på nettet.

Børn og unge laver mere eller mindre det samme, som de altid har gjort. Forskellen på nu og tidligere er bare, at det i højere grad sker online og offentligt: De er tilgængelige for vennerne og laver aftaler med dem og deler oplevelser gennem links og billeder. De kommenterer hinanden og udvikler fælles identitet – de er sammen socialt, snakker og møder nye venner og kærestes. Men der kan – ligesom der kan offline – opstå udfordringer og konflikter på nettet. Derfor er det vigtigt, at de voksne omkring børnene tager ansvar for deres udvikling og trivsel – også digitalt.

Først og fremmest er det vigtigt, at vi husker, at et barns liv og trivsel ikke kan deles op i online og offline. Derfor er vi nødt til at se på nettet, skolen, sportsklubben, familien osv. som forskellige arenaer, der rækker ind i hinanden, og som alle har betydning for barnet. Derfor er det vigtigt at huske på, at børn og unge tager det, de oplever online, med sig videre i deres øvrige liv.

Vilkårene for kommunikationen på nettet er anderledes end vilkårene for vores kommunikation offline. Det har selvfølgelig også indflydelse på den måde, børn og unge kommunikerer med hinanden på, når de er online. Derfor er det vigtigt, at vi taler med eleverne om deres færden online og hjælper dem til at reflektere over, hvordan deres digitale adfærd har betydning for dem selv og andre.

Børn og unges digitale trivsel – skolens opgave?

Selvom kommunikationen online på nogle punkter adskiller sig fra kommunikationen offline, er det vigtigt at huske på, at børn og unge tager det, de oplever online, med sig videre i deres øvrige liv. At blive mobbet (offline eller online), at få delt krænkende billeder eller videoer mod sin vilje eller at blive seksuelt udnyttet online kan have store psykiske og sociale konsekvenser for børn og unge, og det kan påvirke deres trivsel og læring. Eleverne bruger på de fleste skoler deres telefoner – både i undervisningssammenhæng og i frikvarteret – og der er sikkert mange skærme på skolen, som eleverne også kan kommunikere igennem. Derfor er det en sag for skolen, og det er helt centralt, at skolen er tydelig om dens værdier for, hvordan vi omgås hinanden – både på skolen og på nettet.

Med dette forløb kan du som lærer eller pædagog sætte mellemtrinnets digitale trivsel på dagsordenen, øge elevernes viden om og refleksion over digitale problematikker og understøtte dem i at give deres input til skolens digitale værdisæt.

Vær opmærksom på, at der, under eller efter arbejdet med forløbet, kan opstå situationer, hvor elever fortæller om ubehagelige ting, de har oplevet, eller at du som lærer eller pædagog kan blive bekymret for en elev. Hvis I ikke allerede har en plan for, hvordan I håndterer onlinekonflikter og -problemer på jeres skole, kan I anvende dette materiale til at udvikle jeres digitale beredskabsplan.

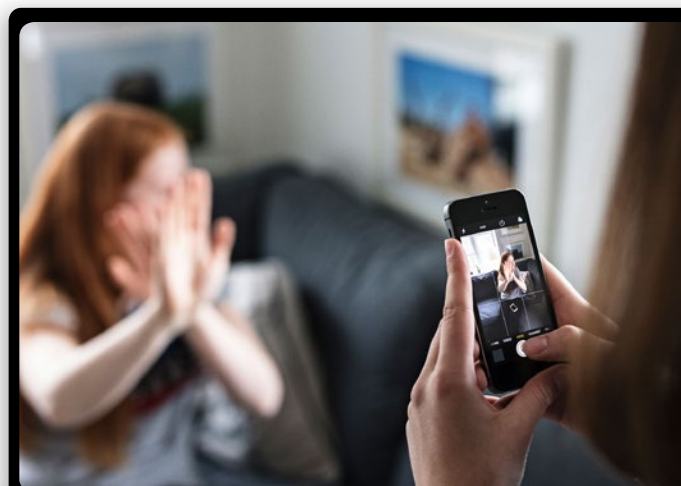
Forløbets temaer

Forløbet tager udgangspunkt i tre temaer: 'Hård tone og mobning på nettet', 'Ufrivillig deling af billeder og videoer' og 'Grooming'. Du kan forberede dig på forløbet ved at læse nedenstående om de tre temaer.

HÅRD TONE OG MOBNING PÅ NETTET

Mobning online er en af de negative konsekvenser ved internettet, som mange skoler har måttet forholde sig til. Den mobning, som tidligere var afgrænset til de fysiske rum, hvor mobbedynamikken fandt sted, følger nu med børnene hjem på deres smartphone. Når mobning foregår online, kan beskeder, billeder eller andet materiale deles hurtigt, og der kan være mange involverede i mobbesituationen, og det er ikke altid klart for den, der bliver mobbet, hvem der står bag mobningen. Mobningen kan også tage form som udelukkelse, hvor en gruppe af børn eller unge sletter en person fra grupper eller som ven på sociale medier, og det kan opleves meget hårdt.

Mobning på telefon, computer eller tablet kan umiddelbart være usynlig for de voksne omkring børnene, og det kan være sværere at få hjælp. Ligesom med offline mobning er det vigtigt at huske på, at mobning er et fænomen, som handler om kultur, tolerance og trivsel i gruppen. Mobning online kan bære præg af, at den, som sender mobbende indhold, og den, som modtager det, er usynlige for hinanden. Det betyder, at den eller de, som mobber, ikke bliver konfronteret med den mobbedes reaktion og på den måde ikke skal forholde sig til reaktionen eller tage ansvar på samme måde, som hvis mobningen havde foregået i skolegården. Sproget online eller på mobilen kan også være meget hårdt.

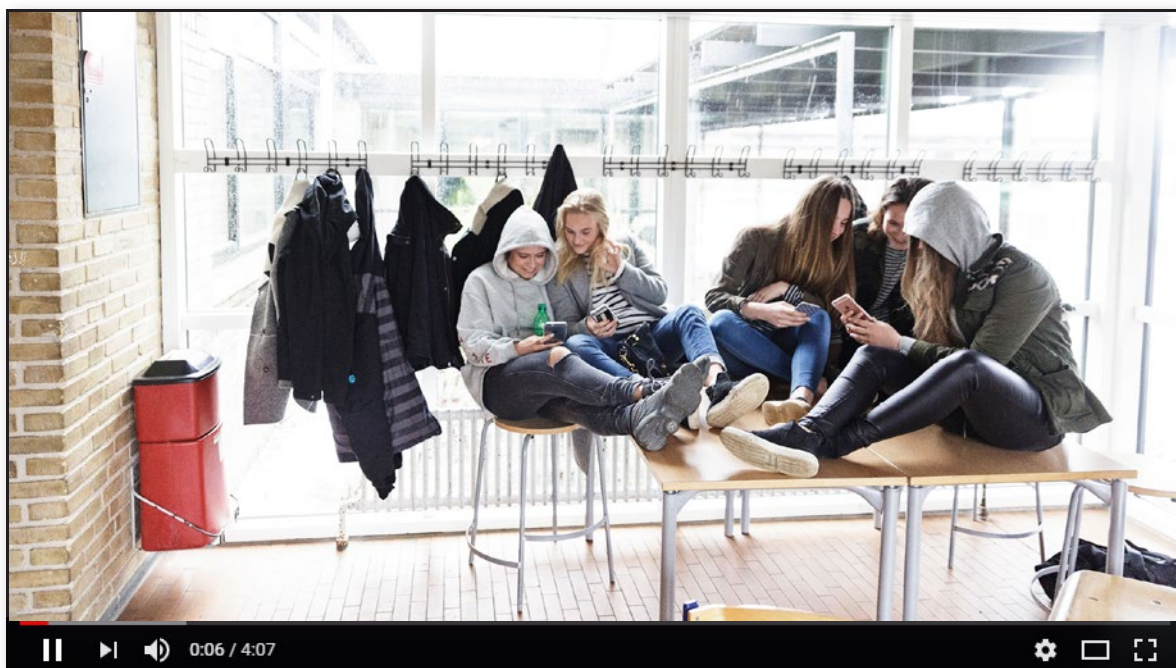

På nettet findes desuden eksempler på deciderede hadgrupper på nettet – grupper, som kan knytte sig til en klasse eller en skole, som mobber et barn eller en gruppe af børn, eller nationale grupper, hvor personer bliver hængt ud, eller der postes groft og diskriminerende indhold. I disse grupper hersker en særlig anerkendelseskultur, hvor grove billeder, videoer og kommentarer belønnes med 'likes'. Grænserne for, hvad det er okay at skrive og dele, kan flytte sig meget hurtigt, og tonen bliver i nogle tilfælde bare hårdere og hårdere.

UFRIVILLIG DELING AF BILLEDER OG VIDEOER

En problemstilling, som er opstået i takt med udviklingen og udbredelsen af sociale medier, er ufrivillig deling af billeder, videoer eller andet materiale – deling uden samtykke. Her er teknologien med til at mudre og udviske normer, grænser og etiske kodekser, som vi kender dem offline. Fx skriver og deler mange flere ting online, end de ville sige eller dele ansigt til ansigt.

Når et billede deles via mobiltelefonen eller over internettet, kan spredningen gå stærkt. Nogle billeder sendes med samtykke og med en forventning om, at det er en privat sag mellem afsender og modtager, mens andre billeder er taget uden samtykke – fx som 'creep shots' i en omklædningssituation uden den fotograferedes viden. Billeder videregives måske via beskeder eller sociale medier, eller måske vises de bare direkte fra skærmen til en vennegruppe. Et privat eller pinligt billede (fx et nøgenbillede), som er delt med hele skolen og måske også elever på andre skoler, kan have enorme konsekvenser for et barn eller en ungs hverdag og skolegang, og børn og unge, som kontakter Red Barnets rådgivning SletDet, beskriver, at "det føles som at komme nøgen i skole". I nogle tilfælde ved det krænkede barn eller den unge hverken, hvem der har delt billedet, eller hvor det er delt, og personen føler sig afmægtig.

Problemstillingerne er komplekse og kan været meget forskellige: en vred ekskæreste, som deler private billeder med omverdenen; fakeprofiler sammensat af forskelligt eksisterende materiale og fremstillet på en krænkende eller mobbende måde; en video, hvor en dreng og en pige kysser, som bruges som middel til negativ social kontrol med trusler om, at videoen vises til familierne; systematiske onlinebilledarkiver af piger fra et særligt område,

hvor krænkeren ikke tager hensyn til konsekvenserne for de personer, hvis billeder bliver delt (som fx Viborg-mappen); nøgenbilleder af en kæreste, som er delt, fordi man er stolt af ham/hende; videoer delt 'for sjov' for at få anerkendelse, men uden henblik på at skade andre. Situationerne er mange, og de børn og unge, som er en del af dem, har forskellige behov. Selvom deling af nøgenbilleder måske ikke er aktuelt for de fleste mellemtrinselever, er det vigtigt, at vi allerede nu taler med dem om, hvordan vi deler billeder, og hvilke regler der gælder for deling af billeder, for på den måde at forebygge deling af billeder uden samtykke.

Vi voksne skal selvfølgelig opfordre og hjælpe børn og unge til at overveje de mulige konsekvenser af deres handlinger. Samtidig er det vigtigt, at vi forholder os nuanceret til de forskellige problemstillinger og ikke kommer til at placere skylden hos den krænkede, fordi vedkommende måske selv har taget billedet eller videoen i første omgang.

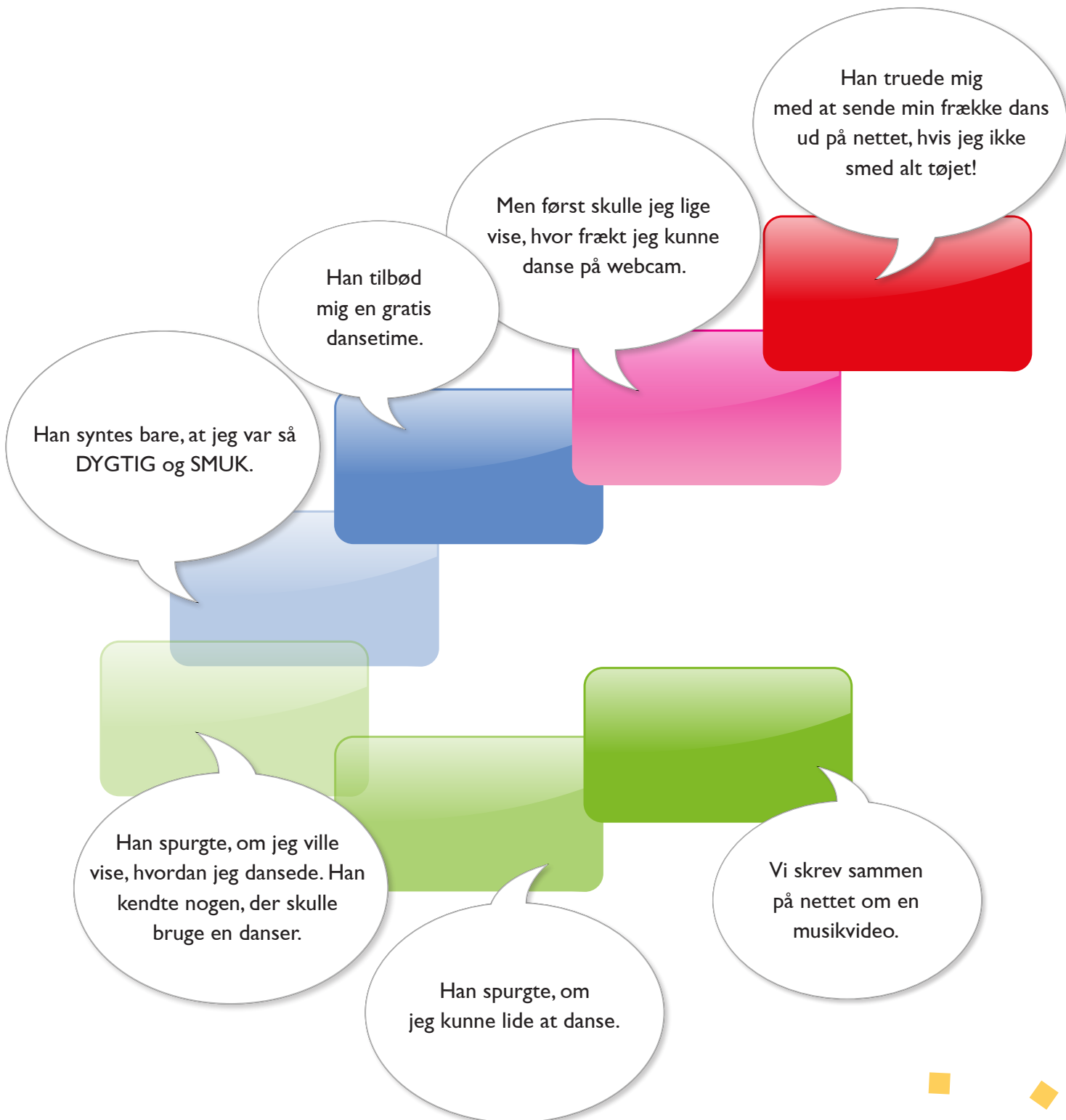
For at forstå billeddeling uden samtykke som specifikt fænomen kan det være hjælpsomt at se på billeddeling som kommunikationsform. Billeder er gået fra at være dokumenterende til at være et middel til samtale og social interaktion. Billederne, vi tager, er med til at kommunikere, hvad vi laver i realtid, og giver mulighed for, at vi kan opleve hinandens verdener på en ny måde. I stedet for at se deling af billeder som et ønske om at ophæve det private er det måske snarere ønsket om at dele hinandens subjektive virkelighed, som er drivkraften. Børn og unge har altid udforsket deres seksualitet, og nyere teknologi er med udviklingen også blevet en del af den proces.

Ordet 'hævnporno' bliver brugt om situationer, hvor billeder deles uden tilladelse fra den portrætterede. Det er dog ikke altid hævn, der er motivet for billedspredning; det kan også skyldes manglende omtanke eller være et redskab i mobning. Billederne har heller ikke altid et seksuelt indhold. Derfor kan det give god mening i stedet at tale om 'billeddeling uden samtykke'.

GROOMING

Grooming er en proces, hvor den ældre og mere erfarne krænker anvender manipulation, løgne, smiger og ros samt påfører ofret ansvar og skyldfølelse for derigennem at kunne få ofret til (tilsyneladende frivilligt) at medvirke i seksuelle aktiviteter, der skal tilfredsstille krænkeren. Grooming kan foregå over kort eller lang tid. Det kan være to timer, eller det kan strække sig over måneder. Når det sker online, følger processen ofte et genkendeligt forløb:

1. Udvælgelse af offeret. Før den egentlige groomingproces udvælger krænkeren det pågældende barn eller børnene ud fra, hvad krænkeren vil opnå. Valget kan falde på at finde børn, der er usikre og naive, fordi det gør det lettere for krænkeren at opretholde autoritet. Valget kan også falde på børn, der ikke er så bevidste om deres egne grænser og dermed vil være nemmere at overtale til seksuelle aktiviteter.

2. Opbygning af relationer og venskaber. Efter at barnet er blevet udvalgt, begynder den kontaktskabende fase. Her begynder krænkeren at engagere sig i barnet ved at vise omsorg og interesse og spørge til de ting, der berører og interesserer barnet i dets daglige liv. Ofte begynder barnet at skabe en illusion om, at den voksne er dets bedste ven. Venskabet kan underbygges ved, at krænkeren giver barnet gaver.

3. Risikovurdering. Sideløbende med den kontaktskabende fase forsøger krænkeren at få svar på faktuelle forhold for at kunne vurdere risikoen for at blive opdaget. Krænkeren kan fx spørge, hvornår barnet er alene hjemme, om barnet har sin egen computer, og hvad barnets relation til andre voksne er.

4. Den eneste ene-fasen. Her intensiveres kontakten, og krænkeren benytter sig af vendinger som "Du kan tale med mig om alt!". Barnet udvikler en større og større følelse af taknemmelighed og føler samhørighed og gensidighed med krænkeren. Hvis den voksne spørger, hvor meget barnet stoler på ham/hende, reagerer barnet ofte ved at sige, at han/hun stoler ubetinget på personen. For børn, som i hverdagen føler sig tilsidesat, overset eller måske endda mobbet, vil det nye venskab være særlig kostbart.

5. Det seksuelle tema introduceres. Når den gensidige relation er etableret, og barnet giver udtryk for at stole på den voksne, fortsætter kontakten til den seksuelle fase, hvor krænkeren begynder at spørge til ofrets seksuelle interesser og erfaringer og introducerer emner af mere intim og seksuel karakter.

6. Den seksuelle fase. I denne fase vil krænkeren begynde at kræve ydelser fra barnet, og krænkeren vil arrangere et møde eller en situation, hvor overgrebet kan ske, uden andre fatter mistanke. Selvom det formentlig er nyt og ukendt område, vil barnet ofte overbevise sig selv om, at det er ufarligt, fordi barnet har positive erfaringer med personen. Ud over at tale om sex og erotik vil krænkeren bearbejde barnet til at deltage i de seksuelle aktiviteter, der er målet. Det kan være webcamsex eller fysiske møder, hvor barnet skal opfylde krænkerens seksuelle ønsker som en slags modydelse for den omsorg og opmærksomhed, krænkeren har givet barnet.

7. Fastholdelse af det hemmelige. En groomingrelation kan stoppe efter det allerførste overgreb, eller den kan fortsætte i årevis. For krænkeren er det vigtigt med kontrol, så barnet ikke afslører overgrebene. Det betyder, at krænkeren på den ene eller anden måde holder barnet eller den unge fast på hemmeligheden. Det kan ske ved trusler om ydmygelse og vold eller ved, at krænkeren manipulerer barnet til at tro, at det er barnets egen skyld – at der slet ikke var tale om et overgreb: "Du gik jo selv med til det. Du ku' jo bare ha' sagt nej."

Følgerne af grooming kan være alvorlige. Det kan ødelægge barnets tillid til andre mennesker for altid, hvis det oplever, at en person, der har givet det tro på og håb for fremtiden, udnytter dets tillid og loyalitet for at få sex. Et onlinerelateret sexovergreb, der ikke indeholder et fysisk overgreb, har ikke nødvendigvis mindre indvirkning eller mindre skadevirkning på den unge end det fysiske seksuelle overgreb.

Erfaringer viser, at alle børn kan blive ofre for en seksuel krænkelse online, og der findes eksempler på, at selv ressourcestærke børn er blevet narret og manipuleret af krænkeren til at gå langt ud over de grænser, de ellers selv mente, de havde. Samtidig ved vi, at børn med lavt selvværd og dårlige sociale relationer er ekstra sårbare over for groomingens teknikker.

På www.sikkerchat.dk kan du læse mere om digital mobning, deling uden samtykke, grooming og andre digitale problematikker.

HVORDAN GØR VI SÅ?

Blandt det pædagogiske personale har I muligvis allerede arbejdet med jeres input til skolens digitale værdisæt, I det følgende kan I hente inspiration til at inddrage eleverne.

I forløbet med mellemtrinnet skal eleverne reflektere over deres forskellige digitale adfærd og grænser og arbejde med tre forskellige temaer ('Hård tone og mobning på nettet', 'Ufrivillig deling af billeder og videoer' og 'Grooming'). Til sidst kan eleverne give deres input til skolens digitale værdisæt. Det hele tager 120 minutter.

I den følgende vejledning finder du inspiration til øvelser, der er links til film, og der er forslag til, hvordan du kan tale med eleverne om emnerne i inddragelsesforløbet. I vejledningen er det angivet, hvor lang tid du ca. kan bruge på hver øvelse.

OVERBLIK OVER INDDRAGELSESFORLØBET:

- Introduktion af arbejdet med det digitale værdisæt og filmen 'Kommunikation på nettet' (10 minutter)
- Leg: Vores digitale adfærd (10 minutter)
- Temaøvelser (ca. 80 minutter)
 - Temaøvelse 1: 'Du er for sart' og 'Venskaber' (cases og vurderingsøvelse)
 - Temaøvelse 2: 'Hvad deler du?' (refleksionsøvelse med billeder)
 - Temaøvelse 3: 'En ny gaming-ven' (casehistorie og film)
- Energizer (5 minutter)
- Vores input til skolens digitale værdisæt (15 minutter)

Materialet er forankret i folkeskolens Forenklede Fælles Mål for danskfagets kompetenceområde kommunikation under færdigheds- og vidensområdet IT og kommunikation. Du kan læse mere om målene på www.emu.dk.

Materialet taler desuden ind i skolens arbejde med elevernes trivsel, læringsfællesskabet i klassen og elevernes alsidige udvikling.

CA. 10 MINUTTER

INTRODUKTION AF ARBEJDET MED DET DIGITALE VÆRDISÆT OG FILMEN 'KOMMUNIKATION PÅ NETTET'

Formål:

At give eleverne indblik i arbejdet med skolens digitale værdisæt og fortælle dem, at deres bidrag er vigtigt.

Beskrivelse:

Fortæl eleverne, at I på skolen over det næste stykke tid skal arbejde med at udvikle et digitalt værdisæt, som skal sætte jeres digitale kultur og trivsel på dagsordenen. Værdisættet skal indeholde skolens værdier og handlinger, og både lærerne og eleverne er involverede i arbejdet.

Rids forløbets indhold op for eleverne, og forklar, at I i dag skal arbejde med forskellige temaer, som har med børns digitale liv at gøre. Derudover skal klassen i dag give sit input til skolens digitale værdisæt, som elevrådsrepræsentanten vil tage med videre til elevrådet, som sammen vil se på alle klassernes input, inden arbejdsgruppen laver værdisættet.

Gør det klart for eleverne, at deres input er vigtigt, fordi det er deres digitale trivsel og dannelse, det handler om. Derfor er det rigtig vigtigt, at I forholder jer til emnerne og giver jeres input til det digitale værdisæt.

Fortæl eleverne, at når vi kommunikerer med hinanden på nettet, så er det anderledes end at kommunikere ansigt til ansigt. Vis filmen 'Digital kommunikation på nettet', hvor psykologen Lina fra Red Barnet fortæller om, hvordan der er forskel på kommunikation i den digitale verden og den fysiske verden. Du finder filmen '**Digital kommunikation**' [her](#).

CA. 10 MINUTTER

LEG: VORES DIGITALE ADFÆRD

Formål:

At få eleverne til at reflektere over deres digitale adfærd på en legende måde.

Beskrivelse:

1. Alle står i en cirkel.
2. Forklar, at du nu vil sige nogle sætninger.
3. Start gerne med enkle sætninger, som du ved, mange elever i klassen har til fælles, og bland derefter sætninger om digital adfærd ind.
4. De elever, der synes, at sætningen passer på dem, træder et skridt ind i cirklen. Bagefter træder de tilbage i den store cirkel.

FORSLAG TIL SÆTNINGER

Jeg spiller computer hver uge.

Jeg har prøvet at grine højt af noget på telefonen, mens jeg var alene.

Jeg har en profil på Musical.ly.

Jeg har prøvet at skrive beskeder til andre, som jeg fortrød.

Jeg har set ting på nettet, som jeg synes var ubehagelige/grænseoverskridende.

Jeg har fået nye venner på nettet.

Jeg taler tit med mine forældre om de sociale medier.

Jeg har sendt en snapchat i dag.

Jeg har givet andre en undskyldning for noget, jeg havde skrevet til dem eller om dem online.

Jeg bruger sociale medier til at holde kontakt med venner og familie.

Næsten alle børn og unge benytter sig af de positive muligheder, som den digitale verden tilbyder: Man kan holde kontakt med venner, man kan være sammen, selvom man ikke er i det samme rum, man kan møde nye venner, man kan spille spil osv.

Men der kan også opstå udfordringer, konflikter og problemer på nettet. Fortæl, at I kommer til at tale om nogle svære emner og situationer, man som barn kan stå i, og gør det klart for eleverne, hvem de kan gå til, hvis de efterfølgende får behov for at tale med en voksen.

CA. 20 MINUTTER

TEMAØVELSE 1

'Du er for sart' og 'Venskaber'

Formål:

At få eleverne til at reflektere over digitale konflikter i klassen, hvordan de kan løses, og hvordan de kan undgås.

Beskrivelse:

Fortæl eleverne, at I nu skal arbejde med to cases, som handler om den hårde tone og mobning på nettet, og som eleverne skal tage stilling til.

1. Alle fire hjørner i klassen gives et nummer, og der hænges et stykke papir op i hvert hjørne, så det er tydeligt for eleverne, hvilket nummer der hører til hvilket hjørne.
2. Stil jer i en rundkreds midt i lokalet.
3. Læs casen op for eleverne.
4. Eleverne skal nu tage stilling til, hvordan de vil håndtere casen. Gennemgå de fire svarmuligheder for, hvad eleverne vil gøre, og lad dem placere sig i de fire hjørner.

5. Lad eleverne, som står ved 'den opfindsomme', fortælle om deres forslag, og start dernæst en dialog om casen.
6. Saml jer i rundkredsen igen, og fortæl, at eleverne også skal tage stilling til, hvordan I undgår, at det sker i jeres klasse. Læs svarmulighederne for, hvordan I undgår, at det sker i jeres klasse, op, og lad eleverne placere sig i hjørnerne igen. Saml op med dialog.
7. Gentag øvelsen med den anden case, hvis I har tid.

Som fagperson vurderer du, om I har tid til at arbejde med både **case 1** og **case 2**. Hvis du mener, at I kun har tid til at arbejde med den ene case, så vælg den, du synes passer bedst til klassen.

CASE 1: 'DU ER FOR SART'

"Tonen i klassen er hård og sjov. Det er fedt at joke og tage pis på hinanden. Og ikke kun i selve klassen. Også på mange af de sociale medier. Falske profiler på Yellow og falske rygter på ASKfm er fx ret sjovt. Okay, det er jo så ikke alle, der synes, det er lige sjovt. Men come on – det er jo så overdrevet, at man ikke er i tvivl om, at det er løgn. Altså hvis ikke du synes, tonen er okay, så er du lidt for sart. Som her forleden. Sami havde ladet sin computer stå åben, da han skulle på WC. Straks var der nogen, der var henne og ændre password og alle mulige oplysninger på Facebook. Fuck, han blev sur. Og han flippede helt ud, da rigtig mange fra klassen taggedede alle mulige klamme billeder, som om det var Sami, der var med på billederne. Han kunne jo ikke gøre noget, for han kunne ikke logge ind og ændre det. Han fik mega skældud, da han kastede med stolene i arrigskab."

Hvad synes du, der skal gøres?

1. Jeg hjælper Sami med at få ændret koden tilbage på hans profil.
2. Jeg siger til folk, at de skal stoppe med at dele billeder på Samis profil.
3. Jeg beroliger Sami.
4. 'Den opfindsomme'.

Det fjerde forslag er "den opfindsomme". Det betyder, at eleverne her selv skal finde på en måde at håndtere casen på. De fire muligheder udelukker ikke hinanden, så eleverne må gerne vælge flere af dem.

FORSLAG TIL DIALOGSPØRGSMÅL:

Kan der være forskellige grænser for, hvad elever i klassen synes er sjovt?

Kan alle forstå, når noget er for sjov, når det er på skrift?

Kan ting virke anderledes på skrift end i daglig tale?

Hvad kan man gøre, hvis man ikke bryder sig om den måde, de andre i ens klasse snakker og joker på?

Hvordan undgår vi, at det samme sker i vores klasse?

1. Vi er opmærksomme på, hvordan vores sprog kan virke forskelligt, afhængigt af om det er ansigt til ansigt eller på skrift.
2. Vi taler om, hvordan man kan være sammen på de sociale medier uden at overskride hinandens grænser.
3. Vi laver aftaler om, hvordan vi er sammen på de sociale medier.
4. 'Den opfindsomme'.

Opmærksomhedspunkt:

Meget få forstår brugen af ironi, og digitale medier er med til at gøre kommunikationen vanskeligere at forstå. Der er ikke noget kropssprog, og emojis kan være svære at tolke. Kan man fx lave en ironisk emoji?

CASE 2: 'VENSKABER'

"Der har været et kæmpe skænderi i pigegruppen. To af pigerne, Fahima og Hanna, der har været bedste veninder siden 1. klasse, holdt for nogle måneder siden op med at gå sammen. Det er mest gået ud over Hanna. Du har set, at der er oprettet en hadeside, der hedder 'Alle dem, som hader falske luder-Hanna'. Det er ret slemt! Og du ved faktisk ikke, om Hanna ved, den findes. I skal til at lave gruppearbejde i klassen, og nok en gang er der ikke nogen, der vil være sammen med Hanna. Hanna joker lidt og siger, at hun også hellere er fri for gruppearbejde, og at hun arbejder meget bedre alene. Du er i tvivl om, om hun mener det."

Hvad synes du, der skal gøres?

1. Jeg fortæller Hanna om hadesiden og hjælper hende med at anmelde den på Facebook, så den kan blive fjernet. Hvis jeg er usikker på, hvordan jeg anmelder noget på Facebook, beder jeg om hjælp fra en lærer, pædagog eller forælder.
2. Jeg anmelder hadesiden på Facebook, men fortæller ikke Hanna om siden.
3. Jeg går sammen med Hanna om gruppearbejdet.
4. 'Den opfindsomme'.

FORSLAG TIL DIALOGSPØRGSMÅL:

Hvordan løser man konflikter?

Kan man have flere bedste venner? Hvad er forskellen på at være venner og på at være klassekammerater?

Kan man nogle gange finde på at sige noget, som man ikke mener? Hvorfor?

Snak om, hvilke typer af grupper man kan lave på sociale medier. Fx hadesider og elskesider, sladdergrupper og grupper i forbindelse med fritidsinteresser. Diskutér, hvilke konsekvenser de forskellige grupper kan have – indbyder de til fællesskab eller eksklusion?

Snak om, hvordan sociale medier påvirker vores måde at være sammen på. Nogle gange gør man ting på nettet, som man ikke ville gøre i skolen. Ville I fx gå rundt med et skilt på ryggen, hvor der står 'Jeg hader falske luder-Hanna'?

Hvordan undgår vi, at det samme sker i vores klasse?

1. Vi skal ikke selv have lov til at danne grupper til gruppearbejde.
2. Vi aftaler, at konflikter og skænderier tages ansigt til ansigt i klassen – ikke på nettet. Det gør det hele meget værre.
3. Vi snakker sammen i klassen om, hvad vi kan gøre for, at alle er med i fællesskabet.
4. 'Den opfindsomme'.

Opmærksomhedspunkt:

Tag konflikter ansigt til ansigt. Konflikten bliver større, når den foregår på sociale medier.

Få hjælp fra en voksen til at slette eller anmelde hadesider eller -grupper på nettet.

Vær opmærksom på, at sociale medier også har stor betydning for børn og unges dannelse af venskaber og positive fællesskaber.

Nogle gange siger man noget, som man ikke mener, for at beskytte sig selv.

Som fagperson kan du i samarbejde med forældre understøtte, at eleverne har flere venner på kryds og tværs i klassen, så de ikke bliver alt for afhængige af deres bedste venner.

CA. 30 MINUTTER

TEMAØVELSE 2

'Hvad deler du'?

Formål:

At give eleverne viden om lovgivningen i forhold til deling af billeder. At få eleverne til at reflektere over, hvad de deler, og over, hvordan vores grænser for, hvad vi synes er o.k. at dele, er forskellige.

Beskrivelse:

Mange børn og unge får lagt pinlige billeder ud på nettet, som de ikke selv har sagt ja til at få delt. Når først et billede er blevet lagt ud på nettet, kan det være meget svært at fjerne det igen. Og for den person, som er på billedet, kan det være hårdt at blive udstillet på den måde.

Desværre er der mange eksempler på, at børn og unge bruger pinlige billeder og videoer på nettet til at mobbe hinanden med. Faktisk er det ulovligt at lægge et billede ud på nettet af andre uden først at have fået lov til det.

Start med at tale om, hvor og hvordan billeder og film kan deles online. De kan for eksempel deles via MMS, Snapchat, Facebook, Musical.ly og YouTube.

- Spørg, om børnene selv deler billeder af andre.
- Spørg, hvordan børnene ved, om de må dele et billede eller ej.
- Spørg, om de beder om lov, før de deler.
- Spørg, om det kan være pinligt at spørge om lov

Fortæl, at I skal lave en øvelse om billeder for at undersøge, hvornår det er o.k. at dele billeder af andre. Men først skal de lære om loven. Fortæl børnene om lovens paragraffer og om, at mange glemmer at følge loven på nettet.

Vi har love i Danmark om, at man skal behandle andre ordentligt. Disse love gælder også på nettet.

Her er nogle eksempler:

- **Det er ulovligt at udstille andre i pinlige situationer**

(ærekrænkelser – straffeloven § 264 d)

Eksempel: En elev deler en video med sin lærer på YouTube og skriver kommentaren "han er den klammeste børnehader".

- **Det er ulovligt at krænke andres blufærdighed**

(straffeloven § 232)

Eksempel: En person sender et videoklip med pornografisk indhold til en anden person, som føler, at det er grænseoverskridende.

- **Det er ulovligt at dele billeder af sig selv eller andre personer under 18 år, hvor der sker noget seksuelt**

(børneporno – straffeloven § 235. Undtagelse, hvis man er over 15 og kun deler med sin kæreste)

Eksempel: Hvis man deler en video af en person under 18 år, der onanerer eller har sex, så kan man blive meldt til politiet for børnepornografi.

- **Det er ulovligt at dele portrætbilleder af andre uden at have deres tilladelse**

(persondatalovens paragraffer om privatliv)

Eksempel: Hvis du har delt et billede af din kammerat på Instagram uden at spørge, så har kammeraten ret til at få det fjernet, hvis han beder om det.

Fortæl eleverne, at I nu skal tale om, hvilke billeder det er o.k. at dele.

Print billederne ud, og lad eleverne gå rundt blandt hinanden og snakke om billederne og de tilhørende refleksioner. Lav derefter en fælles opsamling.

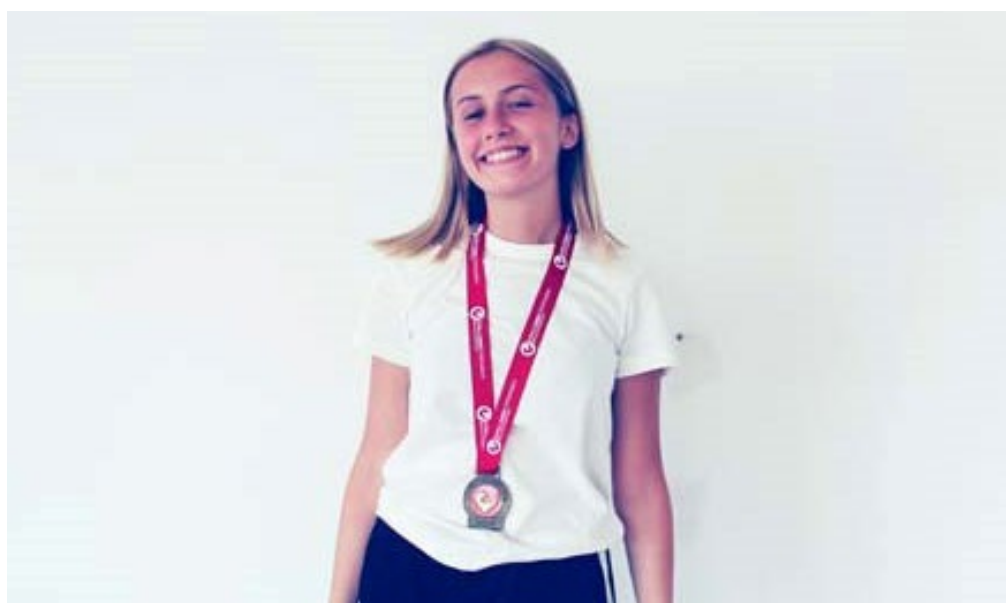
Du har taget et billede i byen. Vil du sende billedet til en ven?

Hvis det er taget langt fra, kan man ikke se personernes ansigter og måske slet ikke genkende dem. Der er mange billeder som dette i aviser og fjernsyn.

Du har taget et billede af en i din familie, der har vundet en sportsmedalje. Vil du sende det til en ven?

Du tænker måske, at hun vil være stolt og glad for, at du deler, men du ved ikke, om hun faktisk synes, det vil være pinligt. Spørg, før du deler.

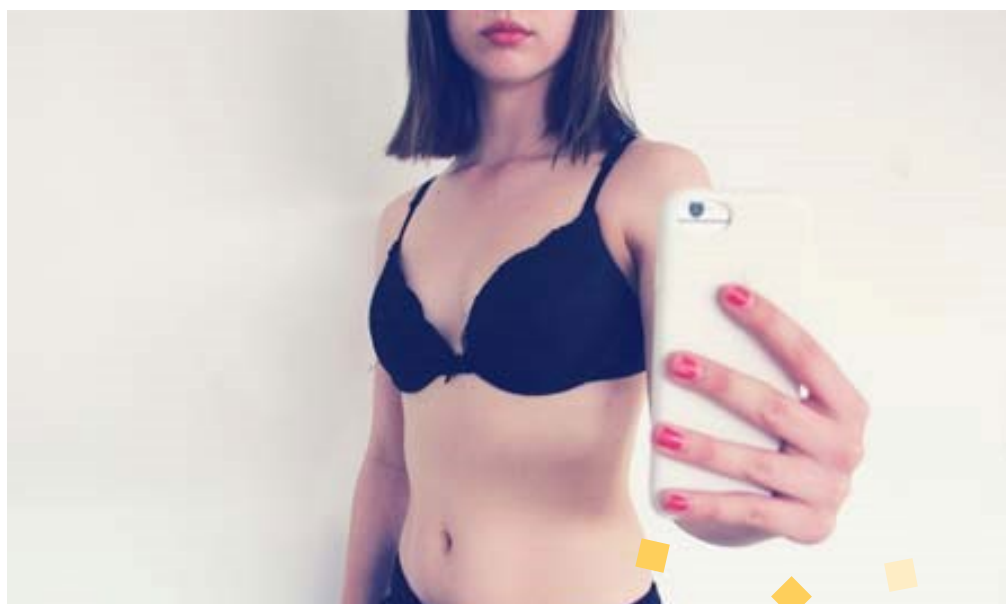
Du har set en ulykke på vejen og tog et billede af det. Vil du sende det til en ven?

Det sker faktisk, at folk tager billeder af ulykker, men det er ikke i orden, fordi personen er i en smertefuld situation – og ikke kan sige til eller fra. Det er forståeligt, at man har behov for at fortælle nogen om det, hvis man har oplevet noget chokerende. Men hvordan ville du have det, hvis nogen delte billeder af dig, lige efter at du var faldet og havde slået dig?

En pige fra din skole har sendt billedet til dig, fordi hun er forelsket i dig. Vil du sende det til en ven?

Det vil være hårdt for pigen, hvis alle ser billedet. Hun har sikkert kun sendt det til dig og har ikke troet, at det vil blive set af andre.

Vil du dele et billede af dine venner?

*Det kan være, at vennerne ikke vil have det, også selvom du synes, at det er et pænt billede.
Er du selv ligeglad med, at andre deler billeder af dig?*

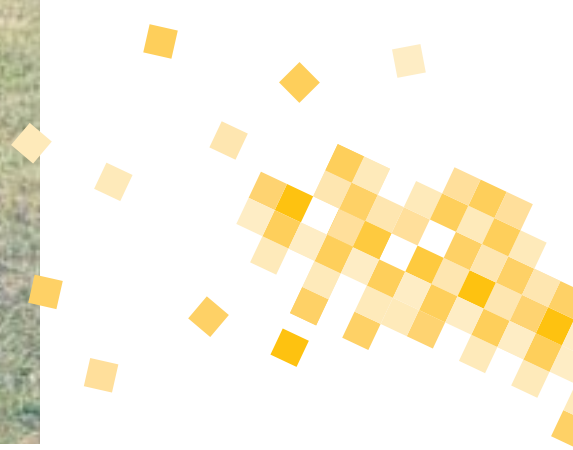
**Du har lavet en video, hvor du og nogle venner danser – for eksempel på Musical.ly.
Vil du dele den?**

*Alle kan se den, fordi den kommer op på alle dine venners telefoner. Har du det okay med det?
Synes dine venner, det er okay, at du deler videoen?*

Vil du dele et billede af din veninde i bikini, mens hun ligger på stranden?

Vi har forskellige grænser. Nogle synes, det er OK – andre synes, det er pinligt, hvis alle kan se deres krop. Derfor er det så vigtigt at spørge først.

CA. 20 MINUTTER

TEMAØVELSE 3

'En ny gaming-ven'.

Formål:

At give eleverne viden om groomingprocessen og om, hvad man skal være opmærksom på, når man kommunikerer med fremmede på nettet.

Beskrivelse:

Fortæl eleverne, at det sidste tema handler om grooming, og at I skal høre mere om, hvad grooming er, men at du først vil læse en historie op.

Læs historien 'En ny gaming-ven' op, eller bed eleverne om at læse den selv:

"I 5. b spiller drengene rigtig meget på nettet. Det kan være WoW (World of Warcraft), Counter-Strike eller noget helt tredje. Peter kommer i kontakt med en af Europas bedste spillere. Dexter er dansker og bor i samme område som Peter. Dexter foreslår, at Peter skal være med i en test, hvor han kan vinde guld. Han skal bare sende nogle billeder af sig selv og svare på nogle spørgsmål om sin krop. Peter deltager i testen og får det aftalte guld.

En uge senere skriver Dexter om en ny test. Nu skal Peter sende et billede af sig selv i bar overkrop. Peter synes, det er mærkeligt, men det giver guld, og Dexter er jo super flink. I øvrigt er der også andre drenge i klassen, der er kommet i kontakt med ham. Efter en

måned mødes fem af drengene med Dexter på en netcafé. Han er gavmild og køber guld til dem og betaler for deres tid. Han inviterer også i biografen og til LAN-parties hjemme hos sig selv. Og giver gaver. Altså hvis man har deltaget i hans tests ...

I alt sender Dexter fem tests over de to år, kontakten varer. Kravene til det seksuelle indhold stiger hver gang, og til sidst har Peter sendt 20 billeder og filmklip af sig selv, som han virkelig ikke ønsker, nogen skal se. Han fortæller det ikke til nogen, for han synes, det er hans egen skyld, at det er kommet så vidt. En dag er der en af de andre drenges mor, der undrer sig over, at hendes søn har fået nyt webkamera. Så kommer det hele frem, og sagen bliver meldt til politiet. 'Dexter' bliver dømt til psykiatrisk behandling. Drengene får hver 10.000 kr. i erstatning. Men de får aldrig deres billeder tilbage."

Når I har læst historien, så vis filmen 'Grooming', hvor psykologen Kuno fortæller om grooming. Du finder filmen **her**.

Lad eleverne summe over historien og filmen i tremandsgrupper i ca. fem minutter. Lav så en fælles refleksion og opsamling.

FORSLAG TIL REFLEKSIONSSPØRGSMÅL:

- Hvor i historien om Peter tror I, groomingprocessen starter? Kan I se de forskellige faser?
- Hvad skal man tænke over og være opmærksom på, når man kommunikerer med nogen på nettet, man ikke kender?
- Hvad er grooming?
- Hvad tror I, der skal til, for at man som barn eller ung vil fortælle om det til en voksen?

Hvis du vurderer, at eleverne ikke er modne nok til denne øvelse og til at tale direkte om grooming, kan du i stedet anvende øvelsen 'Ubehagelige oplevelser på nettet – 'gode' og 'dårlige' hemmeligheder' fra inddragelsesforløbet med indskoling. Øvelsen har fokus på 'gode' og 'dårlige' hemmeligheder og skal understøtte eleverne i at mærke efter og reagere, når de oplever noget ubehageligt, og fortælle det til en voksen.

CA. 5 MINUTTER
ENERGIZER

'Regnvejr'

Formål:

At eleverne laver en fælles rytme. At eleverne får brugt kroppen og får ny energi.

Beskrivelse:

1. Alle står i en cirkel. Fortæl eleverne, at I skal lave en øvelse, der hedder 'Regnvejr'. I skal sammen skabe et fælles lydniveau og en fælles rytme.
2. Forklar eleverne, at de skal gøre det samme som dig:
 - Gnid hænderne sammen.
 - Bank med højre finger på venstre håndflade.
 - Bank med to fingre.
 - Bank med tre fingre.
 - Klap i hænderne.
 - Stamp med fødderne i gulvet.
 - Stamp hurtigere – regnen tager til.
 - Regnen tager af – stamp langsomt.
 - Klap i hænderne.
 - Bank med tre fingre – to – en.
 - Gnid hænderne sammen.
 - Stå stille, og mærk hele kroppen (10-15 sekunder).

Du kan se 'Regnvejr' demonstreret på www.redbarnet.dk/stærkesammen i modul 4. I filmen får du også tips til, hvordan du kan facilitere legen.

CA. 15 MINUTTER

VORES INPUT TIL SKOLENS DIGITALE VÆRDISÆT

Formål:

At eleverne giver deres input til skolens digitale værdisæt på baggrund af de diskussioner og refleksioner, som forløbet har frembragt.

Beskrivelse:

Nu har I talt om børn og unges digitale liv og om kommunikation på nettet, og I har forholdt jer til nogle af de problemer, som børn og unge kan støde på i deres digitale liv. Fortæl eleverne, at det er blevet tid til, at de skal give deres bidrag til skolens digitale værdisæt.

Inden I går i gang, kan I se filmen 'Børn og unges digitale liv', hvor Red Barnets ungepanel fortæller, hvorfor de synes, det er vigtigt, at børn er med til at lave det digitale værdisæt. Du finder filmen **her**.

- Del værdikortene ud til eleverne, og bed dem udfylde dem i tremandsgrupperne.
- Fortæl dem, at når de udfylder værdikortene, giver det dem mulighed for at samle op på det, I har talt om i dag, og give deres bud på, hvad de synes er vigtigt, når man kommunikerer på nettet.
- Eleverne kan bruge de spørgsmål, som står på værdikortene, eller de kan selv finde på spørgsmål eller sætninger, som passer til det, de synes er vigtigst.
- Når eleverne har udfyldt værdikortene, så lav en kort opsamling, og sørg for, at elevrådsrepræsentanten tager klassens værdikort med til elevrådet.

